

15 ta' Ġunju, 1953.

Imhallfin :

Is-S.T.O. Dr. L.A. Camilleri, LL.D., *President*;

L-Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, LL.D.

L-Onor. Dr. W. Harding, B.Litt., LL.D.

Kurunell Stephen J. Borg ne. *versus* A.I.C. Gustavo R. Vincenti (*)

Retratt — Konsangwineltà — "Anjazzjoni" —

Komunjoni ta' l-Akkwisti — Simulazzjoni —

Eżerċizzju ta' rkupru fl-Interess ta' Hadd Ieħor —

Art. 1510 (1) (b), 1511 (1) u 1508 (2) tal-Kodiċi Ċivili.

Ir-retratt gentilizju ma jmissx lill-qarib mid-demm Mies meta l-fond miġġuħ kien ta' azzendent komuni tiegħu kemm tal-venditur, u meta minn mindu kien ta' dak l-azzendent sal-bejgħ li jaqti lok għall-irkupru ma jkun gie qatt trasferit lill-persuna li ma tkunx niezla minn dak l-azzendent.

Mhux biżżejjed li l-persuna li lilha jkun gie trasferit il-fond ma tkunx barranija għall-familja ta' dak l-azzendent, imma huwa meħtieġ illi dik il-persuna, anki jekk mhux barranija, tkun niezla minn dak l-azzendent.

Jekk it-trasferiment ikun sar lil mara miżżewġa lil raġel li huwa niezel mill-azzendent komuni, il-fond ikun hareġ mid-demm, avvoġja dik il-mara akkwistat il-fond fil-kors taz-żwieġ, u għalhekk il-fond ikun daħal fil-komunjoni ta' l-akkwisti; għax dik il-mara, għalkemm "agnata", u għalhekk mhux barranija għall-familja, mhix però niezla mill-azzendent komuni. Kieku t-trasferiment ikun sar lil dik il-mara flimkien ma' zewġha, it-trasferiment ma kienx ikun kunsidrat bħala magħmul favur persuna li mhix niezla mill-azzendent komuni.

Il-gurisprudenza reċenti tammetti l-prinċipju li meta jiġi eżerċitat ir-retratt gentilizju, ir-retraent mhux obligat iżomm għalil, anki għal nument wieħed, il-fond irkuprat; u wara li tkun sarillu r-rivendizzjoni jista' jerga' jiddisponi minnu bi profitt, anki jekk dan kien il-kieħ tiegħu sa minn qabel, ma huwa eżerċita l-irkupru. Dak li ma huwx permess huwa li r-retraent ikun miġġiehem minn qabel ma' hadd ieħor li għandu jittrasferilu l-fond malli wirru r-rivendizzjoni; għax f'dan il-każ l-irkupru jkun null.

Il-provi tas-simulazzjoni, jiġifieri tal-fatt illi l-irkupru huwa eżerċitat fl-interess ta' hadd ieħor in segwita għal akkordju preventiv ma' dan hadd ieħor, jistgħu jkunu diretti, u jistgħu jkunu anki ind-

zjarji; imma f'dan l-akkar każ il-provi jridu jkunu preċiżi, gravi u konkordanti, b'mod li l-indiżi ma jirweww b'ix jippruvaw is-simulazzjoni jekk jinsabu ndeboliti minn indiżi kontrarji.

Fil-każ pretenżi, il-indiżi ġew ritenuti mhux, biżżejjed b'ix jindutu u simulazzjoni allegata.

Il-Qorti — Rat id-deċiżjoni tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tal-Maestà Tagħha r-Regina, fejn hemm miġjuba t-talbiet ta' l-attur fil-kważi-kiġghu fuq imsemmija u l-eċċezzjonijiet preliminari tal-konvenut, u li biha, preliminarment, ġew respinti ż-żewġ eċċezzjonijiet tal-konvenut dwar in-nuqqas ta' kjarezza ta' l-att ta' ożtażjoni u dwar in-nuqqas ta' eżibizzjoni ta' dokumenti, bl-ispejjeż minghajr taxxa;

Rat is-sentenza ta' din il-Qorti ta' l-14 ta' Novembru 1949, li biha dik id-deċiżjoni ġiet konfermata, bl-ispejjeż kontra l-konvenut appellant;

Rat id-deċiżjoni l-oħra ta' dik l-istess Qorti tat-28 ta' Mejju 1951, fejn saret riferenza għat-talbiet ta' l-attur nomine, u fejn jinsabu miġjuba l-eċċezzjonijiet ulterjuri tal-konvenut, u li biha ġiet respinta t-tieni, mit-tliet eċċezzjonijiet tal-konvenut, bl-ispejjeż in kwantu għal erba' kwinti u d-dritt tar-Registru għall-konvenut, u in kwantu għal kwint għall-attur nomine;

Rat is-sentenza ta' din il-Qorti ta' l-4 ta' Frar 1952, li biha dik id-deċiżjoni ġiet konfermata, bl-ispejjeż kontra l-konvenut appellant;

Rat id-deċiżjoni ta' din il-Qorti ta' l-10 ta' Marzu 1952, li biha ġiet respinta t-talba tal-konvenut b'ix jappella lill-Kumitat Gudizzjarju tal-Kunsill Privat tal-Maestà Tagħha r-Regina mis-sentenza fuq imsemmija mogħtija minn din il-Qorti fl-4 ta' Frar 1952, bl-ispejjeż kontra l-istess konvenut;

Rat is-sentenza l-oħra ta' dik l-istess Qorti ta' l-24 ta' Frar 1958, li biha dik il-Qorti ddeċidiet billi (1) laqgħet l-ewwel talba ta' l-attur nomine, fis-sens illi ddikjarat validu u

(1) B'digriet tal-Qorti ta' l-Appell tal-Maestà Tagħha r-Regina tat-28 ta' Novembru 1953 ġie mogħti lill-konvenut il-permess kondizzjonali li jappella minn din is-sentenza quddiem il-Kumitat Gudizzjarju tal-Maestà Tagħha r-Regina; u b'digriet ta' l-istess Qorti ta' l-4 ta' Ottubru 1953 ġie mogħti l-permess definitiv għall-istess appell.

legali r-retratt eżerċitat minnu in kwantu-jolqot il-korp ta' bini mseminni fi-att taċ-ċitazzjoni; b'eskluzjoni tal-kwota msemmija fis-sentenza; (2) irrizervati li tipprovdi fuq it-tieni domanda, tal-likwidazzjoni ta' l-ispejjeż, jekk ikun hemm bżonn, wara li s-sentenza ssir gndikat; (3) laqgħet it-tielet domanda ta' l-attur nomine, billi-kkundannat lill-konvenut jirrivendi lill-attur f'dik il-kwantità dak il-korp ta' bini, b'eskluzjoni ta' l-insemmnifir kwoti, u ordnat li j-rivendizzjoni ssir fi żmien 15 il-gurnati mill-jum tal-likwidazzjoni ta' l-ispejjeż legittimi li seta' għamret il-konvenut in konsegwenza ma' l-akkwist u bar-ranir għal dawk ga-depożitati mill-attur nomine maċ-ċedola ta' l-irkupru, u ddikjarat illi, fil-każ li din ir-rivendizzjoni ma ssir fi żmien hekk imsemmi, allura għandha tkun kunsidrata bħala li saret b'effett ta' l-istess sentenza; u (4) halliet għal gndizzju separat il-konjizzjoni u d-deċizzjoni relativa għar-raba' domanda; ordnat li l-ispejjeż tal-kawża li saru s'issa, kompriża dawk irrizervati, u minbarra dawk ga-deċizi, minhabba ċ-ċirkustanzi tal-każ, jithallsu in kwantu għal kwart mill-attur nomine, u inkwantu għal tliet kwart mill-konvenut; u minhabba fir-rizerva fuq imsemmija, magħmula għat-tieni domanda, halliet il-kawża "sine die", riappuntabili b'domanda verbali; billi kkunsidrat;

Illi l-kwistjonijiet li baqghu jigu deċizi jirrigwardaw l-ewwel u t-tielet eċċezzjoni mogħtija mill-konvenut, jigi fieri, l-ewwel waħda, kif giet limitata, jekk il-kwota ta' trettetżima parti li giet akkwistata minn Grace Borg, il-mara ta' l-attur, għandhiex tiffirma parti mill-kwota li biha gie eżerċitat l-irkupru, u t-tielet waħda, jekk l-irkupru kienx reali jew simulat;

Illi dwar l-ewwel waħda minn dawn iż-żewġ eċċezzjonijiet, relativament għal din l-eċċezzjoni l-attur nomine, binnota tiegħu tat-3 ta' April 1952, iddikjara illi mill-korp ta' bini rkuprat huwa qiegħed jeskludi biss il-kwota appartenenti mill-wirt ta' Beatrice Apap, li hija wieħed minn tmienja (1/8), kif ukoll il-kwota appartenenti lil Bice Demartino, li hija 459/4640, imma jippretendi illi huwa għandu dritt jirkupra l-kompliment, kompriża l-kwota ta' 1/30 li akkwistat Grace Borg, il-mara tiegħu, minn għand ommu Virginia Borg;

Il-konvenut, minghajr preġudizzju ta' l-eċċezzjoni l-oħra tiegħu, jalleġa illi l-attur nomine ma għandux dritt ta' rkupru għall-kwota ta' 1/30 fuq imsemmija;

Illi m'hemm kwistjoni, dwar dina l-eċċezzjoni, hlied dik rigwardani l-kwota għa msemmiya. Din hija ta' 1/30 tal-fond fuq imsemmi. Kienet ta' Virginia Borg, omm l-attur, li b'kuntratt fi-attijiet tan-Nutar Giovanni Carmelo Chapelle ta' 12 ta' Ottubru 1944, assenjatha u ttrasferietha b'titolu ta' permuta lil Grace Borg, il-mara ta' l-attur, in kambju ta' fond li l-istess Grace Borg kienet akkwistat waqt iż-żwieġ b'donazzjoni minn għand missierha. Il-konvenut jalleġa illi b'dik il-permuta l-kwota ta' 1/30 ta' dak il-fond harget mill-familja mid-demm ta' Borg, u marret għand Grace Borg, li mhijex niezla mill-axxendent komuni, u hija estranea, "agnata", u mhux "konsangwinea" ta' dak l-axxendent komuni; b'mod illi Patricia u Helen ahwa Borg ma jistgħux jirkupraw dik il-kwota, minhabba fi-interruzzjoni tal-kontinwità li trid il-liġi għall-finijiet tar-retratt ġentilizju mill-axxendent komuni sa wara. L-attur nomine ma jikkontestax illi Grace Borg hija biss "agnata" tal-familja Borg, imma, billi hija akkwistat dik il-kwota fil-kors taż-żwieġ tagħha ma' l-attur, l-istess kwota għandha tiġi kunsidrata bhala li kienet u għadha fil-familja Borg, l-ghaliex ma' l-akkwist tagħha dik il-kwota dahlet fil-komunjoni ta' l-akkwisti li kap tagħha huwa l-attur, li huwa persuna tal-familja Borg, u hekk sar proprjetarju tagħha, u għandu jiġi kunsidrat li kien hu li akkwistaha mill-ewwel;

Illi l-pretensjoni ta' l-attur nomine ma tidherx sostenibili. Skond l-art. 1510 (1) (b) tal-Kodiċi Civili, il-jedd ta' l-irkupru legali hu mogħti lil dawk li jkunu qraġa tal-bejgiegħ mid-demm; u skond l-art. 1511 (1) ta' l-istess Kodiċi, il-jedd ta' rkupru ma jmissx lill-qraġa mid-demm hlied meta l-fond miġugħ kien ta' axxendent komuni sew tiegħu kemm tal-bejgiegħ, u meta minn mindu kien ta' dan l-axxendent sal-bejgħ li jkun ta lok għall-irkupru ma ġie qafit trasferit li persuni li ma kienux neżlin minn dak l-axxendent. Dawn iż-żewġ dispozizzjonijiet tal-liġi jimpurtaw illi r-retratt ġentilizju ma jmissx lill-qarib mid-demm hlied meta l-fond miġugħ kien ta' axxendent komuni tiegħu kemm tal-venditur.

u me a minn miudu kien ta' dak l-axxendent sal-bejgh li jaghti lok għall-irkupru ma gie qatt trasferit lil-persuni li ma jkunux neżlin minn dak l-axxendent. B'mod illi mhux biżżejjed illi l-persuna li lilha jkun gie trasferit il-fond ma tkunx barranija għalk-familja, imma hu meħtieġ illi dik il-persuna, uiki jekk mhux barranija, tkun niezla minn dak l-axxendent (Vol. XXXIII—II—129);

Issa, it-trasferiment b'titolu ta' permuta tal-kwota fuq imsemmija sar lil Grace Borg wehdedha, u mhux unitament ma' żewġha; jiġifieri mhux lilha u lil żewġha flimkien; u għalhekk dik il-kwota, għad li giet trasferita lilha fil-kors taż-żwieġ tagħha, u hekk dahlet fil-komunjoni ta' l-akkwisti, giet akkwistata minn Grace Borg biss, u b'dak it-trasferiment l-istess kwota harġet mid-demm u l-familja Borg, għaliex Grace Borg, għalkemm mhijiex barranija minn dik il-familja, billi hija "agnata" tagħha, mhijiex ukoll niezla mill-axxendent komuni. li l-illu kienet tappartjeni dik il-kwota. Mhux kontestat il-fatt illi Grace Borg, indipendentement jekk hija hijiex jew le barranija mill-familja Borg, ma hiż niezla mill-axxendent komuni. Kieku dak it-trasferiment sar favur Grace Borg u żewġha flimkien, allura kien jista' jiġi kunsidrat illi l-istess trasferiment sar lil wieħed dixxendent, u illi dik il-kwota baqgħet fid-demm u fil-familja Borg; għaliex, f'każ ta' bejgh magħmul lil żewġ konjuġi li wieħed minnhom ikun dixxendenti minn dak li originarjament kien proprjetarju tal-fond, it-trasferiment relativ ma għandux jiġi kunsidrat magħmul lil min mhuwiex dixxendent (Vol. VII, 481; XXVI—II—422);

Illi b'dana l-mod l-attur fil-kwalità tiegħu fuq imsemmija ma għandux dritt jirkupra dik il-kwota ta' 1/30 tal-fond, u d-dritt tiegħu ta' rkupru għandu għaldaqstant jiġi limitat għall-korp kollu rkuprat b'eskluzjoni ta' din il-kwota ta' 1/30, kif ukoll tal-kwoti minnu stess esklużi, jiġifieri ta' 1/8 ta' Beatrice Apap, u ta' 459/4640 ta' Bice Demartino;

Illi dwar it-tieni waħda mill-eċċezzjonijiet fuq imsemmijin, il-konvenut jallega illi l-irkupru eżerċitat mill-attur nomine mhuwiex reali, u mhuwiex magħmul għall-mandanti tiegħu, imma simulat u magħmul fl-interess ta' hadd ieħor,

bi ksur tad-dispożizzjoni tat-tieni paragrafu ta' l-art. 1508 tal-Kodiċi Civili;

Ilk r-retratt, ma jistax jiġi eżerċitat għall-kommodu ta' hadd ieħor, kif hu' dispożit fl-artikolu tal-igi' ga' imsemmi, u kien hekk ritenut minn żmienijiet antiki, kif jidher mis-sentenza tas-Supremo Magistrato di Giustizia tal-31 ta' Awissu 1799. Fl-imghoddi l-gurisprudenza tal-Qrati Tagħna kienet wisq rigoruża, fis-sens illi kienet tipprojbixxi l-eżerċizzju ta' l-irkupru ta' fond lil min ikollu l-ħsieb li sussegwentement jiddisponi mill-fond irkuprat bit-tama ta' profit. F'żmienijiet reċenti, però, il-gurisprudenza ammettiet temperament, u ma baqgħetx hekk severa, billi affermat illi min għandu d-dritt tar-retratt gentilizju mhux obligat iżomm għalih, anki għal mument wieħed, il-fond irkuprat, kif ukoll illi, wara li tkun saritlu r-rivendizzjoni, huwa jista' jerga' jiddisponi minnu bi profit, ukoll jekk dan kien il-ħsieb tiegħu sa minn qabel ma huwa eżerċita l-irkupru. Imma jekk huwa jkun ga' ftiehem ma' hadd ieħor minn qabel illi għandu jittrasferulu l-fond, allura jkun hemm in-nullità ta' l-irkupru (Vol. XXXIII—I—432);

Illi l-interess fuq imsemmi ma hemmx b'żonn jirriżulta minn provi diretti, u hu' biżżejjed li jirriżulta minn indizji u ċirkustanzi oħra; iżda hu' meħtieġ illi dawn l-indizji u dawn iċ-ċirkustanzi jkunu tali li jirradikaw fl-animu tal-gudikant il-konvinzjoni morali illi l-irkupru gie eżerċitat mhux fl-interess tar-retraent, iżda ta' persuna oħra (Appell Civili 27 ta' Ottubru 1952, "Lorenzo Midallef vs. Filippo Cilia et.");

Illi quddiem dawn il-prinċipji, paċifikament ammessi mill-gurisprudenza ta' dawn il-Qrati, l-allegazzjoni tal-konvenut mhijiex sostenibili. Infatti, iċ-ċirkustanzi sottomessi mill-konvenut biex bihom juri illi l-irkupru eżerċitat mill-attur, nómine sar fl-interess ta' hadd ieħor, u mhux tal-mandanti tiegħu, huma pjuttost indiretti, u ma jirradikawx fl-animu tal-gudikant il-konvinzjoni morali fuq imsemmija, speċjalment quddiem ix-xhieda ta' Patricia u Helen abwa Borg, li t-tnejn iddikjaraw illi ġew imgharrfin illi jistgħu jeżerċitaw dan id-dritt ta' l-irkupru, illi huma awtorizzaw lill-attur jeżerċita dak id-dritt f'isimhom, illi ma kien hemm ebda pre-konċert bejnhom u xi persuna oħra biex huma jagħmlu l-ir-

kupru halli jittrasferixxu lil dik il-persuna l-fond retratt, illi huma jafu li fl-ahhar mill-ahhar ikunu huma li għandhom iħallsu l-ispejjeż tal-kawża fil-każ li jitkifuba, u illi huma rkupraw bil-fsieb li jispekulaw l-art irkuprata u javvantaggjaw ruħhom biha, u mhux biex javvantaggjaw lil hadd ieħor;

Rat in-nota ta' l-appell tal-konvenut fil-fol. 337, u fil-fol. 338 il-petizzjoni tiegħu, li biha appella mis-sentenza fuq imsemmija, tal-24 ta' Frar 1953, u talab li tiġi riformata fis-sens li tiġi konfirmata in kwantu eskudiet mill-irkupru l-kwoti msemmijin fha u in kwantu kkundannat lill-attur nomine jhallas kwart ta' l-ispejjeż, u fis-sens li tiġi t-talbiet ta' l-attur nomine, tiddikjara l-irkupru minnu eżerċitat mhux legali u validu, u għalhekk tirrevoka dik is-sentenza in kwantu kkundannat lill-konvenut li jagħmel ir-rivandizzjoni tal-fond għall-kwoti mhux esklużi u in kwantu kkundannat lill-konvenut iħallas tliet kwarti mill-ispejjeż, u b'hekk tilqa' l-eżerċizzjoni tal-konvenut li l-irkupru għie eżerċitat fl-interess u per kommodo ta' hadd ieħor; bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-attur;

Omissis;

Rat is-sentenza ta' din il-Qorti ta' l-4 ta' Mejju 1953 dwar pont preliminarj;

Trattat l-appell fil-meritu;

Ikkunsidrat;

Il-kwistjoni devoluta lil din il-Qorti hija jekk l-irkupru għie eżerċitat mill-attur nomine fl-interess u per kommodo tiegħu stess personalment;

Il-liġi — art. 1508 (2) Kap. 23 — tgħid li dawk li għandhom jedd għall-irkupru ma jistgħux jittrasferixxu dan il-jedd lil hadd ieħor. Issa, hu ormaġ paċifiku fil-ġurisprudenza Maltija illi min għandu l-jedd għar-retratt ġentilizzju ma hu obligat iżomm għalih il-fond irkuprat, u wara li ssirlu r-rivandizzjoni jista' jiddisponi mill-fond bi profit, anki jekk dan kien l-intendiment tiegħu sa minn qabel ma huwa eżerċita l-irkupru. Dak li hu projbit u li jirrendi r-retratt simulat, u kwindi null, hu li l-konsangwineu jiftihem minn qabel ma' hadd ieħor li għandu jittrasferilu l-fond malli jirkuprah; għalhekk akkordju preventiv simili jekwivali għat-trasferiment tal-jedd ta' rkupru lil hadd ieħor, projbit mill-artikolu fuq im-

senza (ara Appell "Magro vs. Buttigieg" 14 ta' Marzu 1949, Kollez. Vol. XXXIII—I—432; ara wkoll i'dan is-sens Prim'Awla "Micallef vs. Said" 27 ta' Frar 1907, Vol. XX—II—329; P.A. "Bruno Olivier vs. Pace", 17 ta' Frar 1922, Kollez. Vol. XXV—II—39; u "Cachia vs. Mangion" 8 ta' Novembru 1922, Kollez. Vol. XXV—II—201). Għalhekk ma hux affattu neċessarju, biex l-irkupru jkun sostnut, li min jirkupra jkollu l-ħsieb li jzomm il-fond irkuprat fil-patrimonju tiegħu, imma jista' jirkupra bil-ħsieb li 'l quddiem jista' jirrikava xi gwadann billi jerga' jbiegħu bi prezz aktar vantaggju; jew anki billi bit-trasferiment jew spekulazzjoni tal-fond jirrikava xi vantagg ieħor. Basja ma jkunx f'tihem minn qabel, b'akkordju preventiv ma' persuna oħra, li jittrasferilha l-fond irkuprat (ara P.A. "Marsala vs. Zammit", 9 ta' Awissu 1901, Vol. XVIII—II—56; Appell 27. 10. 52 "Micallef vs. Cilia");

Issa, il-prova tas-simulazzjoni, vwoldiri li r-retratt gie eżerċitat fl-interess ta' hadd ieħor in segwitu għall-akkordju preventiv ma' dan hadd ieħor, tista' tkun diretta (kif kienet fil-każ "Saliba vs. Dr. Trevisan", deċiż mill-Prim'Awla, Imħallef Dr. Xuereb, fl-4 ta' Novembru 1872, li fih giet pruvata l-eżistenza ta' skrittura magħmula qabel l-irkupru kontendenti appuntu dan l-akkordju preventiv), jew inkella tista' tkun indizjarja, f'liema każ l-indizji jew konġetturi għandhom ikunu preċiżi, konkordi u gravi, li, kif esprima ruħu l-Imħallef Dr. Gasan fis-sentenza "Gaffiero vs. Canonico Despott", 14 ta' Diċembru 1880, Prim'Awla, "non permettevano ad intelletto umano di persuadersi in senso opposto";

Fil-każ preżenti, l-appellant qiegħed jibbaża ruħu fuq indizji u konġetturi, li jistgħu jiġu sostanzjalment riassunti f'dak li sejjer jingħad: l-attur Kurunell Borg ried minn dejjem jakkwista personalment dan il-fond; meta, minħabba li hu u wliedu kienu ġew notifikati bl-avviżi tas-subasta, ra li ma setax jirkupra, issolleċita l-eżerċizzju ta' l-irkupru minn neputijiet tiegħu "ex fratre", Helen u Patricia Borg (li għalihom jidher f'din il-kawża); baġtilhom prokura; assigurahom li ma kienx hemm bżonn joħorġu kapitali; issellef għan-nom tagħhom bil-garanzija tiegħu personali l-flus mill-Bank; kitbilhom li meta l-fond jiġi rivendut, allura, kif qal hu fil-korrispondenza ezi-

bita fl-inkartament, "when this takes place I shall try and find a way of getting Pat and Helen clear of hypothecations, mortgages, etc., with some profit"; irriferixxa ghalihom bhalla dawk li "have volunteered to offer their help"; u qallhom "whatever happens, do not worry over the transaction, I shall shoulder as much responsibility as I can....." Ikompli jghid l-appellant, fl-espozizzjoni tiegħu tal-prova indizjarja, li l-attur Kurunell Borg halla barra arbitrarjament in-neputija Jean (li kienet iffirnat ma' l-oħrajn il-prokura), u li kompla miexi avolja n-neputija l-oħra Helen irrevokatlu l-inkariku fl-ittri tagħha li hemm mal-korrispondenza eżibita; li Helen u Patricia Borg lanqas kienu jafu, sa ma ġew Malta waqt il-kawża, fejn kien dan il-fond, li ma għandhom ebda konjizzjoni tal-pjazza lokali, li ma għandhom kapitali, u li ma għandhom ebda idea li jstabbilixxu ruħhom hawn Malta, u li l-prezz konsiderevoli ta' l-irkupru, £32,000, hu tali li jbażza' anki negozjant okulat, aktar u aktar żewġ xebbiet li ma jafux bil-Malti, u ma jafu xejn fuq il-kondizzjonijiet ta' Malta;

Din il-Qorti rriflettiet sewwa fuq l-indizji prospettati mill-appellant u fuq ir-riżultanzi processwali l-oħra, u għamlet dawn il-konsiderazzjonijiet. Kif qal sewwa l-Imħallef Gasan fis-sentenza fuq insemmija, il-prova indizjarja xejn ma tiswa "per guadagnare la convinzione del giudicante ed il suo assentimento a privare alcuno di un diritto che provvida legge gli conferisce", meta l-fatti miġjuba l-quddiem, "anche offrendo un apparente verosimile, questo è indebolito da verosimile in senso opposto". Issa, f'dan il-każ hemm konsiderazzjoni ta' l-aqwa importanza li għandha tippredomina fl-apprezzament taċ-ċirkustanzi li fuqhom jibbaża ruħu l-appellant. Il-Kurunell Borg, li għaf-favur tiegħu l-appellant jippretendi li sar l-irkupru, ma hux barrani, imma hu wiehed minn dawk li, kiekù ma kienx hemm l-ostakolu procedurali tan-notifika ta' l-attijiet tas-subasta, għandu l-interess u l-jedd li jeżerċita r-retratt ġentilizzju; għax il-fond hu tal-familja tiegħu. Għalhekk l-interess tal-Kurunell Borg li, meta ma setax jirkupra hu stess jew permezz ta' wliedu, ifittex li l-fond almenu jibqa' fil-familja b'irkupru ta' konsangwinei oħra tiegħu, ma hu xejn indizju ta' simulazzjoni; appuntu għaliex, mentri fil-każ ta' barrani dak l-interess kien jaġhti lok għall-"verosimile" li l-barrani ried il-

fond ghalib, fil-każ tal-Kurunelli Borg dak l-interess li hu wera jagħti lok għall-*"verosimile opposto"*, illi oġġet hu ried li l-fond jinżamm fil-familja, sija pure b'irkupru eżerċitat, jekk mhux minnu jew minn uliedu, almenu minn konsangwinei oħra. Kwindi ebda importanza ma għandhom f'dan il-każ, u ebda valur konvinċenti indizjarju, iċ-ċirkustanzi li l-Kurunell Borg ibriga biex in-neputijiet tiegħu jagħmlu l-irkupru, kitbilhom, infurnahom, baġħtilhom prokura, eċċ. U kien naturali, la darba xtaq li per mezz tagħhom jinżamm il-fond fil-familja (anki għal spekulazzjoni), li hu jajjutahom kemm jista' biex jagħmlu l-irkupru, sija għax huma neputijiet tiegħu orfani minn missierhom, li jiġi hih, sija għax, stante l-età tagħhom u d-deġenza tagħhom barra minn Malta, ma humiex għall-korrenti mal-kondizzjonijiet tan-negozju u l-proċeduri legali f'Malta; u ma hija xejn għalhekk ċirkustanza ta' simulazzjoni li huwa pprokura s-self u pprestahom faċilitazzjonijiet oħra. Għalhekk il-kliem *"volunteered to offer their help"* u *"whatever happens, do not worry over the transaction, I shall shoulder as much responsibility as I can"*, li kien ikollhom xi valur kieku si trattava ta' barrani, jitilfu l-valur tagħhom probatorju meta wieheċ jikkunsidra li effettivament in-neputijiet kienu qegħdin jgħinu biex il-fond jinżamm fil-familja, u li l-Kurunell Borg kien qiegħed jiffaċilitahom it-triq kemm jista' biex jirnexxi fil-ħsieb tiegħu li l-fond jinżamm fil-familja Borg, u biex, bħala neputijiet, jaġevolahom;

Dan kollu hu ferm il-bogħod minn ftehim preventiv ta' trasferiment tal-fond irkuprat;

Lanqas hu konvinċenti l-indizju li l-appellant irid jiddeżumi mill-fatt li dawn Helen u Patricia Borg ma jafux il-kondizzjonijiet lokali; għax hu naturali li, inkoraġġiti mill-informazzjonijiet u spjegazzjonijiet li zijuhom il-Kurunell Borg kien qed jagħti lill-ommhom, u fiduċjużi fih, huma jithajru, anki talvolta fuq il-kliem ta' ommhom stess, li ma jtilfux li jakkwistaw fond, sija pure bl-idea ta' spekulazzjoni, anki bl-istess ajjut tal-Kurunell Borg;

Lanqas hi ta' valur l-osservazzjoni ta' l-appellant li l-Kurunell Borg kompli miexi avvolja l-kostitwenti tiegħu Helen Borg irrevokatlu l-inkariku bl-ittra tagħha tat-28 ta' Settembru, fol. 113, għax dik l-ittra ma hijiex, kif qed jgħid l-appel-

tant, revoka ta' l-inkariku, imma biss talba għal spjegazzjoni-jiet; tant li, meta xehdet fuqha, din Helen Borg qalet (fol. 188): "I was satisfied with the explanations which my uncle gave me when I wrote the letter at fol. 113, and for which I requested an explanation in the last paragraph of that letter. This explanation I got from my mother";

Anqas u anqas tippresta xi indizju ċ-ċirkustanza li eventwalment il-Kurunell Borg halla barra fl-attijiet ta' l-irkupru lin-neputija Jean. Fix-xhieda tiegħu fol. 97 tergo hu spjega li halliha barra minhabba xi differenzi fil-liġi tad-domicilju ta' dawn in-neputijiet dwar l-età; u jekk fl-ittra tiegħu qal "believe me, and tell Jean that this is no slight on her", dawn il-kliem (li l-appellant iċċita iżolatament fin-nota tar-riljevi tiegħu fol. 236) għandhom jinqraw fil-kontest sħiħ ta' dik l-ittra fol. 104, fejn il-Kurunell Borg kiteb hekk:—"The children's P. of A., which had reached me in good time, was made use of only as far as Patricia and Helen are concerned. Jean had to be left out for safety reasons because of her age; though 18 is the legal minimum in Malta, as the P. of A. was drawn out in New Zealand, where the legal minimum is 21 years, the opposite party might have tried to find some flaw in the proceedings. Believe me, and tell Jean this is no slight on her. In any case, she is free from hypothecations etc. and has no legal chains, which is to her advantage". Anzi dawn il-kliem ta' l-aħbar huma pjur-ost spjegazzjoni, in vija ta' konsolazzjoni, li l-Kurunell Borg hass li kellu jagħti lin-neputija Jean, li b'hekk ma kienetx sejra tipparteċipa fl-akkwist li kien sejjer isir minn hutha, u ċertament ma jistgħu qatt iwasslu lill-ġudikant li jgħid li dawk il-kliem juru li l-irkupru kien qed isir għall-komodu ta' l-attur personalment, għax hu arbitra meta nehha lil Jean mill-irkupru;

Jiżdied li tant Helen kemm Patricia Borg, kif ukoll omnibhom Kathleen Borg, xehdu li ma kien hemm ebda akkordju preventiv (fol. 187, 191, 191 tergo, 202 u 202 tergo);

Għalhekk din il-Qorti taqbel ma' l-Ewwel Qorti li l-appellant ma rnexxielux jipprova l-akkordju preventiv li seta' jinvalida l-irkupru;

Jista' jiżdied li fil-ġurisprudenza Maltija kien hemm każ—"Vella vs. Ganci", Prim'Awla 15 ta' Jannar 1884 (Vol. X,

pag. 369)—li fi h gie similitment pretiż li r-retraenti kienet irkuprat għal hadd ieħor, ċjoè għal huha. L-Imhalled allura sedenti l-istess osserva, li huha kellu wkoll id-dritt li jirkupra, li hu ma rkuprax għal xi raġuni, li dan ma kellux ifisser li hu kellu jibqa' indifferenti li l-fond jgħaddi f'idejn il-barranin, u ċ-ċirkunstanzi tal-każ (l-interessament ta' huha, il-proposta li għamel lill-oħtu biex tirkupra) ġew appuntu valutati in bażi għal dan l-interess kapibili tal-konsangwineu li l-fond jibqa' fil-familja, anki b'irkupru eżerċitat minn konsangwineu ieħor. Anzi f'dik is-sentenza gie anki osservat li, kieku ma kienx ċar li l-irkupru kien validu, kien ikun hemm lok għall-eżami tal-kwistjoni jekk meta konsangwineu jisserva b'konsangwineu ieħor biex jirkupra, sija pure għak-komodu tiegħu, b'daqshekk jigi invalidat l-irkupru, peress li l-fond l-istess jibqa' fil-familja, uentri l-iskop tal-liġi hu li ma jinqediex bir-retratt ġentilizju l-barrani, u mhux il-konsangwineu—kwistjoni riżoluta fis-sens li trasferiment tal-jedd ta' rkupru minn konsangwineu għal ieħor hu validu minn skritturi antiki awtorevoli, fosthom it-Tiraquello, "De Utroque Retractu", para. XXVI, Glossa II, no. 1, bil-kliem "nam alteri consanguineo cedi potest, nimirum cessante ratione prohibitionis";

Għal dawn ir-raġunijiet tiddeċidi billi tiegħad l-appell fil-kap devolut lil din il-Qorti, u f'dak il-kap tikkonferma s-sentenza appellata; bl-ispejjeż ta' l-appell kontra l-appellant. U tordna li l-attijiet jerggħu jinbagħtu lill-Ewwel Qorti.
